

ПОСТАТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІНГВІСТИКИ:
ДО ЮВІЛЕЮ ФЛОРІЯ БАЦЕВИЧА

УДК 811.111

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2024.48.6-18>

Шевченко Л.І.

ORCID: 0000-0001-6290-2307

Web of Science Researcher ID: AAA-7939-2020

Scopus ID: 57214792424

ДІАЛОГ ІЗ ТЕКСТАМИ ФЛОРІЯ БАЦЕВИЧА

***Анотація.** У статті в категоріях комунікативістики розглядається авторська концепція українського мовознавця Флорія Бацевича. Науковий доробок вченого великий і різноаспектно представлений. Можна спостерігати певні хронологічні цикли серйозних видань, у яких докладно й у гармонійній корекції теорії та реального життя слова, аналізуються близькі чи аналогові мовні явища. Аналізуються різні за жанрами і предметністю тексти лінгвіста, що вибудовані на комунікативних засадах – монографії, підручники, з апеляцією до малих форматів наукового письма, таких, зокрема, як стаття.*

Стверджується, що спільні риси авторського концептуального розгляду текстів спираються на внутрішню логіку філологічних доведень, системність аналізу, послідовність тверджень, чітко сформульовані часткові та загальні висновки, принцип доведень від простого до складного в моделі від загальних тверджень до специфічних питань комунікативістики. Наголошується також на послідовності та чіткій окресленості дефініцій в операційному терміноряді Ф. Бацевича.

У статті акцентується на увазі і коректності аналізу Ф. Бацевичем мовних фактів у широкому контексті культурної та соціальної дійсності України, що відповідно дозволяє апелювати до можливостей і результатів інших галузей науки – лінгвопсихології, лінгвофілософії, літературознавства та ін. Звернено увагу також на енциклопедичність знань Ф. Бацевича, вміння і коректність авторських покликань, ремінісценцій, інтертекстуальних перегуків із текстами українських та європейських дослідників.

Вперше досліджені в українській лінгвістиці одивнені тексти дістають в інтерпретації Ф. Бацевича логічної пояснюваності й доказовості як можливість розуміння вираженої в особливих формах

.....
 підсвідомості або спеціально сконструйованих варіантах її мовного вираження.

Ключові слова: комунікативістика, Ф. Бацевич, авторська концепція, структура мовної комунікації, жанр монографії, жанр підручника, одивнений художній текст.

Інформація про автора: Шевченко Лариса Іванівна – член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, професор; завідувач кафедри стилістики та мовної комунікації; Навчально-науковий інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: *style m k@ukr.net*

Larysa I. Shevchenko

ORCID: 0000-0001-6290-2307

Web of Science Researcher ID: AAA-7939-2020

Scopus ID: 57214792424

A DIALOGUE WITH THE TEXTS OF FLORIY BATSEVYCH

Abstract. *The author's concept of the Ukrainian linguist Florii Batsevych is considered in the article in the categories of communicative studies. The scientific output of the scientist is large and presented in various aspects. It is possible to observe certain chronological cycles of serious publications in which related or analogous linguistic phenomena are analyzed in detail and in a harmonious correction of the theory and real life of the word. Linguist texts of different genres and subject matter, built on communicative principles – monographs, textbooks, with an appeal to small formats of scientific writing, such as, in particular, an article – are analyzed.*

It is claimed that the common features of the author's conceptual consideration of texts are based on the internal logic of philological proofs, the systematicity of analysis, the sequence of statements, clearly formulated partial and general conclusions, the principle of proofs from simple to complex in the model from general statements to specific issues of communicative studies. Emphasis is also placed on the consistency and clearness of the definitions in F. Batsevych's operational terminology.

The article emphasizes the importance and correctness of F. Bacevych's analysis of language facts in the broad context of the cultural and social reality of Ukraine, which, accordingly, allows us to appeal to the possibilities and results of other branches of science – linguistic psychology, linguistic philosophy, literary studies, etc. Attention is also drawn to the encyclopedic nature of F. Batsevych's knowledge, the skill and

correctness of the author's vocations, reminiscences, intertextual echoes with the texts of Ukrainian and European researchers.

In the interpretation of F. Batsevyich, the strange texts studied for the first time in Ukrainian linguistics are logically explainable and demonstrable as an opportunity to understand the subconscious expressed in special forms or specially constructed variants of its linguistic expression.

Keywords: *F. Batsevyich, author's concept, structure of language communication, genre of monograph, genre of textbook, strange artistic text.*

Information about the author: *Shevchenko Larysa Ivanivna – corresponding member of NAS of Ukraine, doctor of philology, professor; head of the department of stylistics and language communication; Educational and Scientific institute of philology; Kyiv national Taras Shevchenko university.*

E-mail: *style_m_k@ukr.net*

В українській лінгвістиці у Флорія Бацевича особливе місце. Авторитетне. Вагоме. Позначене широтою наукових поглядів і нестандартних ідей. Водночас віртуозною інтерпретацією матеріалу й інтелігентністю у зверненнях до досвіду колег, тактовно цитованих українським дослідником.

Ф. Бацевич – комунікативіст. Не тільки за напрямом філологічних розробок, але і за сутністю наукової роботи, що звернена до активного сприйняття слова, визначення наукової позиції, діалогу.

Дослідницький інструментарій Ф. Бацевича точний як у вимірах глибини спостережень й однозначності операційних термінів, так і широти культурного поля, в якому розгортаються мовознавчі колізії авторських інтерпретацій дослідницьких текстів. Пошуковий локус Ф. Бацевича співмірний у названих аспектах із кращими європейськими стратегіями і тактиками аналізу слова, де лінгвістика мислиться як синкретична наука, предметність якої охоплює не лише структурно-системну парадигматику, але і текстову безкінечність фольклору, художнього слова, всіх типів і видів комунікативної діяльності людини.

Виразно у текстах Ф. Бацевича спостерігається перегук із ідеями філософів, які постулюють мову "сховищем філософії", тобто аналізують "лінгвістичний поворот" у філософії: "Вплетення мови у життєвий світ, у тканину різноманітних

форм життя, соціокультурних практик, конвенцій, культурних традицій було відзначене не тільки в контексті вітгенштейнівської терапії та його стратегії прощання з філософією, а й у межах хайдеггерівського проекту більш драматичного подолання метафізики" [11, с. 6]. І якщо для сучасної філософії версії щодо предметності мови є аргументацією різних філософських концепцій від Гайдеггера – до Гадамера і Деррида, від Вітгенштейна – до Рорті і Дамміта та ін., для лінгвістики об'єктивність мови є формою мислення, а відтак і поліваріантної комунікації. Синкретизм, отже, лежить в основі актуальної дослідницької епістеми вдумливого філолога, яким і є, на наш погляд, Ф. Бацевич.

Науковий доробок українського вченого великий і різноаспектно представлений. Можна спостерігати певні хронологічні цикли серйозних видань, у яких докладно й у гармонійній корекції теорії та реального життя слова, аналізуються близькі чи аналогові мовні явища, як це відбувається у книгах "Основи комунікативної лінгвістики" [4] і вже через рік (2010) – "Нариси з лінгвістичної прагматики" [3]. *Жанр підручника* ("Основи комунікативної лінгвістики") та *жанр монографії* ("Нариси з лінгвістичної прагматики") вочевидь є нетотожними і з огляду на досвід комунікантів у текстовому діалозі, і з позиції глибини аналізу лінгвістичної фактології, і з погляду можливостей автора структурувати матеріал, розгорнути широту і точність власних тверджень.

2014 року наукова спільнота знайомиться з несподіваною і водночас логічною, зважаючи на широке коло дослідницьких зацікавлень автора, монографією Ф. Бацевича "*Частки української мови як дискурсивні слова*" [9]. Несподіванка не у зверненні до проблематики, локально аналізованої в численних публікаціях вченого [2, 5, 6-8]. Несподіванка в ракурсі постановки питання, не обмеженого граматичною аргументацією частиномовних характеристик дискурсивних слів, а зверненістю до функційно-комунікативної природи "живого слова". Ф. Бацевич зосереджується на антропності, людиноцентричності дискурсивних слів, що виявляються в "залученні найрізноманітніших елементів мовного коду" [9,

с. 247]. В такий спосіб інтелектуальний пошук львівського дослідника перегукується почасти з аргументацією граматистів-функціоналістів І. Вихованця, А. Загнітка та ін. Водночас Ф. Бацевич актуалізує у твердженнях і граматичний підхід, де дискурсивні слова "все ж мають своє ядро; це передовсім вставні та модальні слова, частки і вигуки" [9, с. 248].

Дослідника цікавить передовсім наукова інтерпретація часток – "найменш досліджених класів слів" – у реальному спілкуванні носіїв сучасної української мови" [9, с. 6]. Глибинно – зазначена позиція корелює з підставовою позицією вченого, що полягає у спектральному аналізі можливостей сучасної української мови комунікувати поліваріантно, виявляти інтенції щодо рухливої сутності мови, реагувати на пізнаний світ, набуваючи нових смислів, нюансувати думку у сталих і модельованих формах. Ф. Бацевич формулює свою позицію так: "Актуальність дослідження полягає, перш за все, в необхідності тонкого функціонально-комунікативного, антропозорієнтованого семантико-прагматичного опису часток сучасної української мови з "прицілом" на використання встановлених семантико-прагматичних дистинкцій для створення активного (інтегрального) тлумачного словника української мови або (на перших етапах) словника так званих дискурсивних слів" [9, с. 6].

Невипадковість звернення саме до нюансів думки, її вербально-смыслових трансформацій – вихідна дослідницька позиція українського вченого. Поділяючи позицію авторитетних дослідників щодо "розмитості", нечіткості у традиційній лексикографії коментаря комунікативного статусу часток як "підсилювальних", "модальних", Ф. Бацевич пропонує натомість "вихід" із цього "глухого кута таксономії", що полягає у "функціонально-комунікативному описі кожної частки з подальшим встановленням їх семантико-прагматичних типів уже на інших засадах реального вживання в мовленні (комунікації, дискурсі, тексті)" [9, с. 5]. Заявлена теоретична позиція дістає логічну, послідовну і системну наукову інтерпретацію 40 найбільш комунікативно частотних часток сучасної української мови. Актуалізація смислів і функцій

.....

часток зосереджена автором на семантико-прагматичних можливостях одиниць мови, тобто здатності часток набувати емоційного, експресивного, аксіологічного, вольового, естетичного потенціалу в текстах різних стильових параметрів.

Звідси коректна структура монографії, де авторській концепції передуює аналітика стану розробки проблеми в сучасній науці, передусім в описі часток лексикографами. Інший важливий локус проблеми – загальна розробка питання *дискурсивних слів* та особливості їх функціонування (Розділ 1. Дискурсивні слова і специфіка їх функціонування), що визначає напрям розвитку ідей Ф. Бацевича. Поглиблений аналіз параметрів часток в різних модифікаціях їх дослідження зосереджений автором у Розділі 2. Відповідно спостерігаємо логіку послідовностей, де представлено: кваліфікаційні параметри часток, зосередженість на аналізі часток у комунікативно-прагматичному аспекті вивчення, дослідження специфіки смислової організації часток, опис часток в аспекті виявлення ними імпліцитної інформації (з увагою до важливих форм імпліцитності – частки і модальність, частки і пресупозиції, частки й імплікації, частки й імплікатури спілкування). Системність аналізу виявлено й у структуруванні як самодостатніх принципів аспектного розгляду часток і ономазіологічних типів імпліцитних смислів, актуалізаційної функції часток у висловленні та розгляді часток й інтонаційної організації часток.

Інші розділи монографії є палітрою можливостей часток в різноаспектному авторському аналізі та реальних комунікативних ситуаціях. Це і делікатно сформульована "Спроба функціонально-прагматичного аналізу дискурсивних слів", і "Семантика і прагматика загального дейкису", і "Семантика і прагматика ментальної діяльності" та ін. В авторській концепції дослідження часток аргументативно і в несподіваному ракурсі творчого аналізу розглядаються "Семантика і прагматика часток, скерованих на комунікацію", де обґрунтовується цікава за проблематикою прагматика внутрішнього діалогу комунікативного метакоментаря, комунікативної неспроможності й відповідно природного

спілкування. Постановка питань є аргументативною, спрямованою на комунікативний потенціал часток *а, ну, ба, та* і є захопливою мандрівкою фахівців у світ модерної лінгвістики.

Чітка, послідовна структура монографії вибудована як простір, в якому контури аналізованої проблеми – це досліджувана в науці проблематика, і сформований терміноряд, і коректні покликання на апробоване філологами знання. Авторський внесок – нові аспекти в аналізі комунікативного потенціалу часток, неолінгвістичний погляд на мовні одиниці, що виявляють інтенції варіативності в "живій" мові українського народу. Ілюстративний матеріал лише підкреслює і виявляє гнучкість і переконливість стилю Ф. Бацевича-дослідника.

Інший, підручковий жанр корелює з названою монографією за комунікативним принципом організації матеріалу. Проте структурно і методично (як це і має бути у досвідченого фахівця і викладача) вибудовується за принципом послідовного введення у проблематику, ознайомлення з напрямом наукових студій від простого до складного, з різними аспектами комунікативістики й поглядами на системність представленого знання. Ф. Бацевич пояснює основи і природу комунікативістики філологічним неофітам логічно, ясно і послідовно. Задана позиція в підручковому тексті – бути свого роду ниткою Аріадни. Вивести шукача наукової істини з сутінків незнання / приблизного чи хаотичного знання у струнко змодельовану систему наукових знань щодо комунікативної потужності мови.

Розрізнення між жанрами наукового спілкування в єдиному напрямі комунікативістики, стрункість і послідовність цього розрізнення, делікатність авторської присутності в підручковій комунікації – на відміну від визначеності монографічного авторства, дефінітивна оформленість підручкового терміноряду – всі ці характеристики складають виразно фаховий і мовний портрет Ф. Бацевича.

Багатогранність українського лінгвіста і прагнення дослідити недосліджуване, нове, парадоксальне, відбите в текстах, співмірних із глибинами свідомості та відповідної формалізації

у слові, – інший контур наукових інтерпретацій мовознавця. Автор в анотації до монографії *"Український одивнений художній текст: лінгвістичні виміри"* пропонує книгу "для філологів, культурологів, вчителів рідної та іноземної мов і літератур, усіх, хто цікавиться розвитком сучасного мовознавства, новітніх напрямів світової і української літератур" [10]. Якщо взяти до уваги заглибленого у предметність інтерпретованих Ф. Бацевичем текстів читача, можливо. Але, на наш погляд, у цій дивовижній і новаторській, як за постановкою проблеми / проблем, так і за концепцією інтегрованого лінгвофілософського, лінгвопсихологічного знання книзі, не так просто підступитися до тексту.

Монографічний текст звертається "до таких категорій мислення і, відповідно, пізнання, якими є абсурд, нонсенс, безсенсовість, алогічність, тавтологія, софізм, парадокс, девіація, помилка... та інші явища, які багато що можуть сказати про глибоко імпліфіковані закони сприйняття світу, мислення і пізнання, що розглянуто як природну здатність нашого розуму" [10, с. 7].

Ф. Бацевич зауважує на активізації в сучасній гуманітарній науці досліджень одивненого, зокрема абсурдних текстів, чорного гумору, невротичних, парадоксальних, паралогічних, тавтологічних, оксюморонних, асемантичних, шизофренічних, створених у змінених станах свідомості, фольклорного характеру (лимериків, небилиць тощо), дитячих жартівливих та інших типів текстів (дискурсів), що мають складниками мовленнєві акти і мовленнєві жанри. Розгортання аналізу названих текстів відбувається в категоріях логіко-філософського, семіотичного, психологічного, когнітивного, літературознавчого, лінгвістичного й комунікативно-прагматичного знання [10, с. 7-8]. Окреслені дискурси дослідницько поліваріантні та водночас об'єднані спільною ознакою – відступом від традиційно сформованих комунікативних правил, жанрових параметрів, усталених норм семантико-структурної організації висловлення [1] (зауважимо в цьому контексті на теоретичних і прикладних проривах у пізнанні несвідомого Зігмунда Фрейда, постфрейдистів,

Франкфуртської школи й персонального доробку західних інтелектуалів – Юлії Крістєвої [12], Жака Лакана [13] та ін.)

У діалозі з науковими комунікантами важливо визначити базові поняття, вихідні позиції, в яких розгортатиметься аналітика. І Ф. Бацевич це робить: "під одивненим художнім текстом будемо розуміти текст, формальна організація якою порушує узуальні жанрові канони лібературного твору, а змістове наповнення не відповідає або порушує онтологічні засади існування матеріального світу, соціальні чинники функціонування суспільства, поведінку його членів, закони логіки, мовне втілення яких відбувається з різною мірою деформації та деструкції мовного коду" [10, с. 8].

Послідовна логіка розвитку ідеї одивненого світу в його проєкції на текстові субстанції визначає авторську аргументацію результату дослідження. Ф. Бацевич твердить (і справедливо), що "саме в одивнених текстах (дискурсах) процеси смислотворення і смислосприйняття стають прозорішими для аналізу; на тлі "неправильностей", відхилень від норм (девіацій), помилок тощо увиразнюються глибоко імпліковані в мовленнєво-мисленнєвих процесах закони нормативного, "правильного", в своїй основі звичного, спілкування, смисло-, тексто- і дискурсотворення. Породження ж і сприйняття одивненого (зокрема абсурдного) художнього тексту – це певною мірою експеримент над зображально-виражальними можливостями мови, виведення процесів смислотворення і смислосприйняття в граничні позиції меж мислення і мови" [10, с. 8-9].

У діалозі з текстами Ф. Бацевича його комунікантам не доводиться уточнювати коло операційних понять і дотичних до них тверджень. Якщо йдеться про розрізнення поняття *парадокс*, дослідник диференціює "*літературу парадоксу*", нетермінологічне уявлення про парадокс і термінологічно обґрунтоване використання поняття парадокс у спеціальній літературі філософського і логічного спрямування [10, с. 10-11]. Аналогічно модель конкретизації послідовностей і поняттєвого ряду наукової праці є характерною ознакою стилю Ф. Бацевича. Як і системні покликання на авторів й мотивацію добору текстів української художньої літератури, що аналізуються в монографії.

.....

Культура такого представлення авторської наукової інтерпретації художнього мислення і мовотворення українців викликає повагу в діалозі з Ф. Бацевичем.

Діалог із текстами Ф. Бацевича непростий – він вимагає ґрунтового фахового знання, зосередженості на обговорюваних питаннях, виробленої власної позиції щодо концепції дослідника та її фактологічної атрибуції. Концепція та її внутрішня логіка представлені у структурі монографії, що складається з п'яти розділів: Розділ 1. *Одивлення тексту як наукова проблема*. Розділ 2. *Елементи абсурдизації в українських художніх текстах*. Розділ 3. *Між смішним і абсурдним: одивлення комунікативних смислів у текстах химерної прози та чорного гумору*. Розділ 4. *Дискурс змінених станів свідомості: на шляху до одивнення*. Розділ 5. *Одивнення тексту на рівні наративних інстанцій*.

Структура дослідження – різноаспектна панорама комунікативних можливостей мови, коли йдеться про глибинну дистрибуцію мовної свідомості та її наукової паспортизації. Кожен із аспектів конкретизується в рівнях доведення: якщо йдеться про загальну постановку питання, то це 11 аргументативних рівнів, де розглядаються поняття одивнення та його різновиди, аналізуються семіотичні аспекти одивненого тексту, проблеми концептуалізації світу в одивнених текстах, лінгвальні механізми породження і сприйняття одивненого тексту, об'єкти одивнення в художньому тексті і ще ряд важливих для цілісності авторської концепції питань. Таких як одивнення особи наратора, комунікативного смислу в одивнених художніх текстах, винергетики одивнених художніх текстів і співвідносного з ними комунікативного смислу та ін. Дисципліна авторського аналізу полягає в тому, що Ф. Бацевич пропонує такі узагальнення у структурах змісту як "Одивнені тексти: спроба типології" та "Типологія українських одивнених текстів: попередні зауваги". Таким чином у струнких залежностях постановки проблеми розв'язується ряд дискусійних питань сучасної лінгвістики та гуманітаристики, що і дозволяє послідовно перейти до іншого структурного рівня монографії.

Структура монографії Ф. Бацевича – це інтелектуальна інтрига досконалого авторського, несподіваного для лінгвістичної традиції тексту. Несподіванки у формулюванні, доведенні важливості саме такої постановки питань, епістемологічних принципів і методів аналізу текстового матеріалу. Зауважимо, розгляд змістової структури цієї монографії потребує, безумовно, детального аналізу, що неможливо в обмеженому обсязі статті.

Навколо монографії "Український одивнений художній текст: лінгвістичні виміри" взагалі мало б статися широке дискусійне обговорення актуальних проблем сучасної гуманітарної науки, критеріїв і способів аргументації тверджень, термінологічної послідовності в заявленому ракурсі пізнання.

Поважаність тексту і його фактологічна доведеність є окремою предметністю лінгвістичних дискусій: чи потрібна ілюстративність у комунікації певного історико-культурного періоду? чи компетенція дослідника є аналітичним універсумом щодо часу культури? чи структурація проміжних висновків (а саме так бачить послідовність доведень Ф. Бацевич) обов'язкова в різних аспектах аргументації автора? якими мають бути зв'язки в типологіях текстів із мовознавчого та літературознавчого погляду? чи можлива стандартизація обсягу ілюстративного матеріалу? та ін.

Окремою предметністю діалогу з Ф. Бацевичем є огляд наукової літератури з таких питань: якими є критерії добору наукової літератури? автор нової наукової концепції розглядає тільки нові й також концептуально змодельовані теорії чи весь представлений обсяг видань із заявленої проблематики? якими є принципи добору наукової літератури із інших галузей знання? та ін.

Діалог із текстами Ф. Бацевича – це дивовижна подорож інтелектуальної свідомості дорогами / стежками / неходженим простором рефлексії людини на світ, а також мовних маніфестацій цієї спраглої до істини свідомості. Діалог різноаспектний і, без перебільшення, захоплюючий. Зустрічі в контексті розширення діалогу ще попереду, тому що Ф. Бацевич

дарує нам нові тексти, комунікативно спрямовані в реалії світу і животворящу природу мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф.С. Абсурдний художній текст у вимірах лінгвістичної прагматики. *Мовознавство*. 2012. № 1. С. 18-30.
2. Бацевич Ф.С. Загальний дейксис фізичного і психологічного відсторонення (на матеріалі часток он, ось, ото). *Мовознавчий вісник*. 2010. Вип. 11. С. 190-194.
3. Бацевич Ф.С. Нариси з лінгвістичної прагматики. Львів: ПАІС, 2010. 336 с.
4. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Видавничий центр "Академія", 2004. 342 с.
5. Бацевич Ф. Прагматика виділення очікуваного: частка хоч (хоча) в художньому мовленні. *Лінгвістичні студії*. 2010. Вип. 20. С. 202-205.
6. Бацевич Ф. Пресупозиції і частки. *Studia Linguistica*. 2011. Т. 5, вип. 2. С. 388–394
7. Бацевич Ф.С. Семантико-прагматичний портрет частки НУ в сучасному українському мовленні. *Język. Człowiek. Dyskurs. Księga dedykowana prof. zw. hab. Michałowi Aleksiejence z okazji Jubileuszu 65-lecia urodzin. Szczecin: Wyd-wo Un-tu Szczecińskiego*, 2007. С. 247–256.
8. Бацевич Ф. Семантика і прагматика очікуваних і неочікуваних змін: функції та комунікативні смисли частки і (й) у сучасному українському мовленні. *Українська мова і література в школі*. 2008. № 1. С. 41-44.
9. Бацевич Ф.С. Частки української мови як дискурсивні слова. Львів: ПАІС, 2014. 287 с.
10. Бацевич Ф.С. Український одивнений художній текст: лінгвістичні виміри: [монографія]. Львів: ПАІС, 2014. 287 с.
11. Після філософії: кінець чи трансформація? [пер. з англ.] / Упор. К. Байнес та ін. Київ: Четверта хвиля, 2000.
12. Kristeva J. Bakhtine, le mot, le dialogue et le roman. *Critique*. 1967, №23(239). Р. 438-465.
13. Lacan J. Dissolution. Séminaire. Paris: EPEL, 1980.

REFERENCES

1. Batsevych, F.S. (2012). *Absurd fiction in terms of linguistic pragmatics* [Absurdnyi khudozhnyi tekst u vymirakh linhvistychnoi prahmatyky]. *Movoznavstvo*, 1, 18-30.
2. Batsevych, F.S. (2010). *General deixis of physical and psychological detachment (on the material of the particles on, that, that)* [Zahalnyi deiksys fizychnoho i psykhologichnoho vidstoronennia (na materialii chastok on, os, oto)]. *Movoznavchyi visnyk*, 11, 190-194.
3. Batsevych, F.S. (2010). *Essays on linguistic pragmatics* [Narysy z linhvistychnoi prahmatyky]. Lviv [in Ukrainian].

4. Batsevych, F.S. (2004). *Basics of communicative linguistics* [Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky]. Kyiv [in Ukrainian].

5. Batsevych, F.S. (2010). *Pragmatics of extracting the expected: the share of though (though) in artistic expression* [Prahmatyka vydilennia ochikuvanoho: chastka khoch (khocha) v khudozhnomu movlenni]. *Linhvistychni Studiyi*, 20, 202-205.

6. Batsevych, F.S. (2011). *Presuppositions and particles* [Presupozytsii i chastky]. *Studia Linguistica*, 5(2), 388-394.

7. Batsevych, F.S. (2007). *Semantic-pragmatic portrait of the share of NU in modern Ukrainian speech* [Semantyko-prahmatychnyi portret chastky NU v suchasnomu ukrainskomu movlenni]. *Język. Człowiek. Dyskurs. Księga dedykowana prof. zw. hab. Michailowi Aleksiejence z okazji Jubileuszu 65-lecia urodzin. Szczecin: Wyd-wo Un-tu Szczecińskiego*, 247–256. [in Ukrainian].

8. Batsevych, F.S. (2008). *Semantics and pragmatics of expected and unexpected changes: functions and communicative meanings of the participle and (y) in modern Ukrainian speech* [Semantyka i prahmatyka ochikuvanykh i neochikuvanykh zmin: funksi i ta komunikatyvni smysly chastky i (i) u suchasnomu ukrainskomu movlenni]. *Ukrainska mova i literatura v shkoli*, 1, 41-44 [in Ukrainian].

9. Batsevych, F.S. (2014). *Particles of the Ukrainian language as discursive words* [Chastky ukrainskoi movy yak dyskursyvn i slova]. Lviv [in Ukrainian].

10. Bacevych, F.S. (2014). *Ukrainian strange artistic text: linguistic dimensions* [Ukrainskyi odyvnenyi khudozhnii tekst: linhvistychni vymiry]: monograph. Lviv: PAIS, 287 p.

11. *After philosophy: end or transformation?* [Pislia filosofii: kinets chy transformatsiia?] / K. Baines ta in. Kyiv: Chetverta khvyliya, 2000. [in Ukrainian].

12. Kristeva, J. (1967). Bakhtine, le mot, le dialogue et le roman. *Critique*, 23(239), 438–465 [in French].

13. Lacan, J. (1980). *Dissolution. Séminaire*. Paris: EPEL [in French].

Дата надходження до редакції – 29.03.2024

Дата затвердження редакцією – 21.04.2024

Ця публікація ліцензована на умовах Creative Commons Attribution 4.0 International License.